

Kouluterveyskyselyn 2023 tulokset

Hyvinvointilautakunta 07.11.2023 § 158
757/06.01.00/2023

Valmistelija Hyvinvointikoordinaattori

Kouluterveyskysely tuottaa seurantatietoa lasten ja nuorten terveydestä, hyvinvoinnista ja palveluista. Aluksi esitellään valtakunnallisia terveyteen ja hyvinvointiin liittyviä päätuloksia vuodelta 2023, jotka perustuvat 246 747 lapsen ja nuoren vastauksiin. Kuntakohtaisia tuloksia esitellään erikseen.

Tuloksia tarkastellaan suhteessa edelliseen tiedonkeruuvuoteen (2021), joka oli vielä koronapandemian aikaa. Pidemmän aikavälin muutoksia raportoidaan, kun ilmiön kehityksessä on havaittavissa suunta vähintään kolmessa mittauspisteessä.

Kouluterveyskyselyyn vastanneista lapsista ja nuorista suuri osa kertoi olevansa tyytyväinen elämäänsä. Perusopetuksen 4. ja 5. luokan oppilaat olivat yleisemmin tyytyväisiä elämäänsä kuin perusopetuksen 8. ja 9. luokan oppilaat sekä lukioiden ja ammatillisten oppilaitosten 1. ja 2. vuoden opiskelijat. Elämään tyytyväisten perusopetuksen 8. ja 9. luokan oppilaiden sekä lukioiden ja ammatillisten oppilaitosten opiskelijoiden osuudet olivat pienentyneet hieman vuodesta 2021.

Terveydentilansa koki keskinkertaiseksi tai huonoksi noin kolmannes tytöistä perusopetuksen 8. ja 9. luokalla, lukioissa ja ammatillisissa oppilaitoksissa. Pojilla vastaavat osuudet olivat 16–20 prosenttia. Perusopetuksen 4. ja 5. luokan tytöistä 14 prosenttia ja pojista yhdeksän prosenttia koki terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi. Vuonna 2023 terveytensä keskinkertaiseksi tai huonoksi kokeneiden osuudet olivat lähes ennallaan vuoteen 2021 verrattuna.

Koulunkäynnistä pitivät yleisimmin perusopetuksen 4. ja 5. luokan oppilaat (pojat 70 % ja tytöt 76 %) sekä ammatillisten oppilaitosten 1. ja 2. vuoden opiskelijat (pojat 83 % ja tytöt 73 %). Perusopetuksen 8. ja 9. luokan oppilaista koulunkäynnistä piti noin puolet ja lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista noin kaksi kolmasosaa. Vuonna 2023 koulunkäynnistä pitäneiden osuus oli pienentynyt vuodesta 2021 muilla paitsi ammattiin opiskelevilla.

Valtakunnalliset päähuomiot

- Suuri osa lapsista ja nuorista on tyytyväisiä elämäänsä.
- Terveydentilansa koki keskinkertaiseksi tai huonoksi perusopetuksen 8. ja 9. luokan sekä lukioiden ja ammatillisten oppilaitosten (AOL) opiskelijatyttöistä 31–40 prosenttia ja pojista 16–20 prosenttia.
- Kohtalaisesta tai vaikeasta ahdistuneisuudesta kertoi noin kolmannes tytöistä ja 7–8 prosenttia pojista perusopetuksen 8. ja 9. luokilla sekä lukioissa ja ammatillisissa oppilaitoksissa.
- Vähintään viikoittain tapahtuvaa kiusaamista oli kokenut viime vuosia suurempi osuus kaikilla kouluasteilla.

- Fyysisen uhan kokemukset olivat yleisimpiä 8. ja 9. luokan pojilla (21 %).
- Kokemukset yksinäisyydestä olivat lähes yhtä yleisiä kuin vuonna 2021.

Kuntakohtaiset päähuomiot

Lukio ja Yläkoulu

- Suuri osa lapsista ja nuorista on tyytyväisiä elämäänsä.
- Yläkoululaiset syövät koululounasta paremmin kuin aiemmin: Päivittäin ei syö 21,8 prosenttia (v. 21 31,4 prosenttia) kouluruokaan liittyvät palautteet olivat hyviä molemmilla kouluasteilla
- Kiusaamisen kokemus on vähentynyt yläkoulussa erittäin paljon: v. 21 viikoittaista kiusaamista koki 16,5 prosenttia ja v. 23 vain 4 prosenttia, koko Suomen lukema on 7,9 prosenttia
- Koulu-uupumus on vähentynyt yläkoululaisilla kymmenen prosenttia 10,2 prosenttiin, mutta kasvanut lukiolaisilla 24,2 prosentista 30,2 prosenttiin. Koko Suomen lukema yläkoululaisilla 20,5 prosenttia ja lukiolaisilla 17,5.
- Kouluinnostus on laskenut molemmilla kouluasteilla. Yläkoulussa 28,6 prosentista 12,8 prosenttiin, koko Suomi 15 prosenttia, laskua kuusi prosenttia) ja lukiossa 25,8 prosentista 14,3 prosenttiin (koko Suomi 33,3 prosentista 27,5 prosenttiin).
- Yksinäisyyden kokemukset ovat laskeneet 14,9 prosentista 8,5 prosenttiin yläkoulussa ja lukiossa yksitoista prosenttia 16 prosenttiin.
- Hyvä keskusteluyhteys huoltajien kanssa on pysynyt lähes samalla tasolla edelliseen kyselyyn verrattuna, 44 prosenttia, pojilla 53 prosentti ja tytöillä 34, nousua jonkin verran.
- Kuraattorille pääsy on hieman vaikeutunut, noin kahdeksan prosenttia 65 prosenttiin, samoin avun saannin kokemus, kun sitä todella tarvitsee on vähentynyt, mutta on vielä melko hyvällä tasolla, 70 prosenttia.
- Huomannut usein olevansa netissä vaikka ei ole huvittanut, tämä on vähentynyt kahdeksan prosenttia 32 prosenttiin.

Koulukohtaiset käsittelyt ja huomiot

Yläkoulu ja lukio

Tuloksia on käsitelty henkilökunnan kanssa molemmissa kouluissa. Lukion opiskelijat ovat keskustelleet tuloksista oppitunneilla ja yläkoululla tulokset

käsitellään oppilaiden kanssa osana terveystiedon opetusta. Huoltajille tuloksia esitellään huoltajailloissa.

Yläkoululla kiusaamisen vastainen työ on tuottanut tulosta, ja tulokset ovat kääntyneet parempaan. Edelleen kaikki kiusaamistapaukset ovat kuitenkin liikaa, ja ennaltaehkäisevään työhön panostetaan jatkossakin. Eniten kiusaaminen on nimittelyä, naurunalaiseksi tekemistä, loukkaavia ilmeitä tai eleitä, tai valheiden levittämistä toisista.

Positiivisina huomioina yläkoulussa on myös parantunut kokemus siitä, että saa myönteistä palautetta tekemisistään ja että luokan ilmapiiri tukee mielipiteen ilmaisua. Myös kokemus siitä, että pystyy vaikuttamaan oman elämänsä kulkuun ja tavoittelemaan itselleen tärkeitä asioita, on kasvanut. Tätä tunnetta haluamme koulussa vahvistaa ja tukea.

Kouluinnostuksen väheneminen on huolestuttavaa, samoin kasvanut kokemus siitä, että omat päivittäiset tekemiset eivät ole merkityksellisiä. Välinpitämättömyys asioista on lisääntynyt, ja se näkyy valitettavasti myös koulutyöhön sitoutumisessa. Koko Suomen tuloksiin verrattuna huolestuttavin asia on se, että vain 9,7 % nuorista kokee, että heillä on hyvät yhteistyötaidot. Tähän täytyy koulutyössä kiinnittää entistä enemmän huomiota, sillä sosiaaliset taidot ovat tulevaisuuden työelämätaidoista tärkeimpiä.

Lukiossa positiivisimmat huomiot liittyvät kouluruokaan; sen makuun, riittävyteen ja järjestelyihin ollaan hyvin tyytyväisiä. Koko maahan verrattuna suurimmat huolet ovat kouluinnostuksen vähyys, vaikutusmahdollisuudet koulutyön suunnitteluun ja oman terveydentilan kokeminen keskinkertaiseksi tai huonoksi.

Lukion 2. ja 3.vuoden opiskelijoiden kommentteja kouluterveyskyselyn huolta herättäneistä tuloksista:

Kouluinnostusta laskee pitkät päivät, hälinä, meluisa ympäristö ja yläkoululaisten oleskelu samoissa tiloissa. Myös hiljaisia työskentelytiloja toivotaan enemmän.

Koulu-uupumusta lisää suuri tehtävien määrä, paljon pakollisia opintoja, muiden odotukset (opettajat, vanhemmat, koko yhteiskunta).

Vaikutusmahdollisuudet koulussa koetaan heikoiksi, koska koetaan, että opettajat eivät ymmärrä nuorten asioista, esille tuotuihin epäkohtiin ei heti tartuta, ja muutokset ovat hitaita.

Opettajat eivät myöskään anna nuorten mielestä riittävästi positiivista palautetta.

Nuorten kokemukset otetaan toimintojen suunnittelussa huomioon, ja pyritään huomioimaan näitä osa-alueita koulutyössä ja aikuisten toiminnassa jatkossa yhä paremmin.

Päihteet:

Alkoholin käyttö on vähentynyt edelleen, samoin tupakoinnin, mutta nuuskaaminen on kasvanut yläkoululaisten joukossa. 36,8 % yläkoululaisista ja 51,2 % lukiolaisista on sitä mieltä, että omalta paikkakunnalta on helppo hankkia huumeita. Lisäksi lukiolaisten kannabiskokeilut ovat yleistyneet 10 %.

Luokat 4-5

Viisi myönteisintä tulosta suhteessa aikaisempaan tiedonkeruuseen

- Vähintään tunnin päivässä liikkuvat, 38 prosenttia, nousua kymmenen prosenttia.
- Matala itsetunnon taso, 12 prosenttia, tuntemus vähentynyt kuusi prosenttia.
- Harrastaa jotakin vähintään yhtenä päivänä viikossa, 85 prosenttia, lisääntynyt kahdeksan prosenttia.
- Koulun aikuinen kiusannut koulussa, 6 prosenttia, vähentynyt kahdeksan prosenttia.

Viisi huolestuttavinta tulosta suhteessa aikaisempaan tiedonkeruuseen

- Kokenut seksuaalista kommentointia, ehdottelua, viestittelyä tai kuvamateriaalinnäyttämistä vuoden aikana, noussut seitsemästä prosentista kuuteentoista.
- Tupakoinut vähintään kerran, nousua viisi prosenttia yhdeksään prosenttiin
- Käyttänyt jotain tupakkatuotetta tai sähkösavuketta vähintään kerran, noussut 13 prosenttiin kuudesta prosentista.
- Luokassa usein rauhallista, vähentynyt 33 prosentista 21.

- Nuuskannut vähintään kerran, noussut lähes viiteen prosenttiin alle yhdestä prosentista

Lieksan alakoulujen osalta kouluterveyskyselyssä näkyy yksiköiden välillä eroja. Keskuskoululla kiusaamisilmiö on saatu laskemaan edellisen kyselyn jälkeisillä toimenpiteillä. Uutena haasteena on noussut tupakkatuotteisiin liittyvät kokeilut, jotka ovat merkittävästi suurempia myös verrattuna koko maan tulokseen.

Rantalan koululla sen sijaan osallisuuden kokemuksta on saatu vahvistettua ja lapsia on saatu aktivoitua harrastamaan ja liikkumaan. Kiusaaminen sen sijaan on lisääntynyt. Kolin koulun pienen vastaajajoukon vuoksi koulukohtaisesti yksilöityjä tuloksia ei ole järjestelmästä saatavissa.

Kaupunkikohtaisesta yhteenvedosta kannattaa huomioida, että lieksalaiset ovat tyytyväisempiä koululounaan makuun ja ruokailun ajankohtaan kuin koko maan ikätoverit. Ruokailulle sen sijaan koetaan olevan liian vähän aikaa.

Lieksalaisten alakoululaisten tupakkatuotekokeilut (tupakka, sähkötupakka ja nuuska) ovat selkeästi yleisempiä kuin muilla verrokkivastaajilla.

Havaintoja, opettajien kommentit, Keskuskoulu

- Oppilaiden osallistaminen (yhteiset tapahtumat, luokan asioissa oppilaiden ääni kuuluviin jne.) on koulussa kaikissa ryhmissä toteutettavissa, aktivoidaan oppilaskunnan hallituksen jäseniäkin ottamaan luokkakavereiden ääni huomioon
- Päihdeinfot sote-ammattilaisilta toiveissa (jo järjestetty kth:n toimesta nuuskan vaaroista kertova tapahtuma 5.-6.-luokkalaisille), vanhemmille ehkäisevän päihdetyön-huoltajailta tulossa tammikuussa
- Suuri osa epäasiallisesta kommentoinnista, viestittelystä ja kuvamateriaalista liikkuu sovelluksissa (TikTok, Snapchat), jotka ikärajojen mukaan eivät kuulu alakoululaisille. Koulun keinot sovelluksiin liittyen on lähinnä yleisesti käytöstapoihin kasvattaminen. Huoltajien vastuuttaminen?
- Oppilastuntemuksen ja kohtaamisen merkitys
- Perusasiat kuntoon: lepo, liikunta ja ruokailu sekä ruutuajan rajoittaminen – voisi tuoda hyviä tuloksia myös uupumustilaston näkökulmasta.
- Riittävä opiskeluhuollon resurssi turvattava. Vaihtuvuus ja henkilöstövaje näkyvät nopeasti palveluiden laadussa!

Havaintoja, opettajien kommentit, Rantalan koulu

- Kiusaaminen ilmiönä nostaa päätään; yhteiset pelisäännöt ja kiusaamisen vastainen arjen ennaltaehkäisevä työ merkityksellistä! Kyselyn tulokset ja arjen havainnot samansuuntaisia; enemmän aikuisten puutumista vaativaa ja eripuraa havaittu lisääntyvässä määrin
- Koulun yhteiset tapahtumat lisäävät yhteishenkeä ja oppilaiden osallisuutta, ehkä lisää myös tyytyväisyyttä omaan elämään ja vahvistaa ryhmään kuulumisen tunnetta
- Käytöksellään reagoivat oppilaat aiheuttaneet tietyissä luokissa työrauhahaasteita, joka varmasti heijastelee myös ahdistusoireiluun. Yhteistyötä opiskeluhoollon toimijoiden kanssa aloitettu. Haasteena kuraattorien vaihtuvuus ja kouluterveydenhoitajaresurssi kaupungissa.

KOLI

Kolin koulun vastaajajoukko on ollut niin pieni, ettei yksikkökohtaisia tuloksia ole samalla tavalla saatu kuin keskustan suuremmissa yksiköissä.

Henkilöstön kanssa käytiin keskustellen läpi Lieksan yhteiset keskeiset tulokset ja verrattiin niitä koettuun tilanteeseen Kolin koululla. Pienessä yksikössä oppilastuntemus on hyvällä tasolla ja yhteistyö opiskeluhoollon toimijoiden kanssa on sujuvaa ja tiivistä.

Aktiivinen oppilaskunnan hallitus lisää oppilaiden osallisuuden kokemuksia. Kolin koulun erityispiirteenä arjessa näkyy vahvasti oppimisen haasteet. Inhimillisen kokoisia oppilasryhmiä sekä ohjaavan henkilöstön tukea pidetään äärimmäisen tärkeänä. Yleisesti todettiin, että pienen koulun haasteena on, että ikätovereita on vain vähän. Kaverin löytäminen pienestä vertaisjoukosta saattaa olla vaikeaa.

Kyselyn tulokset ovat myös **liitteinä**.

Esittelijä	vs. Hyvinvointijohtaja
Päätösehdotus	Hyvinvointilautakunta päättää merkitä kouluterveyskyselyn 2023 tiedoksi.
Päätös	Hyvinvointilautakunta päätti merkitä kouluterveyskyselyn 2023 tiedoksi
Lisätietoja	Hyvinvointikoordinaattori Juha Ryynänen, p. 040 1044 160, sähköposti juha.ryynanen(at)lieksa.fi

